

жорсткою конкуренцією актуалізує необхідність об'єднання зусиль усіх його учасників не тільки, та не стільки в підвищенні ефективності бізнесу, а й в боротьбі за виживання та сталий глобальний розвиток. За умов усвідомлення професійних інтересів усіх учасників бізнес-середовища, реалізації механізмів «дифузії» власності (розширення участі співробітників у власності та управлінні), дотриманні етичних принципів по відношенню до суспільства, держави, бізнес – структури, особистості ділова етика перетвориться у рушійну силу подолання більшості моральних проблем глобального бізнес-середовища.

Список використаних джерел

1. Baumhart Raymond C., SJ. How Ethical Are Businessmen? // Harvard Business Review, 1961, July – August, 39,4, p. 6-19, 156-176.
2. Brenner Steven N., Molander Earl A. Is the Ethics of Business Changing? // Harvard Business Review, 1977, January – February, 55,1, p.57-71.
3. Chonko Lawrence B., Hunt Shelby D. Ethics and Marketing Management: An Empirical Examination // Journal of Business Research, 1985, 13, 4, p. 339-359.
4. Fritzsche David J. Marketing/Business Ethics: A Review of the Empirical Research // Business & Professional Ethics Journal, 1987, vol. 6, 4, p. 68.
5. Gellerman Saul W. Why «Good» Managers Make Bad Ethical Choices // Harvard Business Review, July – August 1986, pp. 85-90.
6. Davis K., Frederick W.C. Business and Society: A Management, Public Policy, Ethics, 5th ed. – New York: McGraw-Hill, 1984, p. 76.
7. Sturdivant F.D. Business and Society: A Managerial Approach, 3th ed. – Homewood, IL: Richard D. Irwin, 1985, p. 128.
8. Fritzsche David J., Huo Y. Paul, Sugai Sakae, Dun-Hou-Tsai Stephen, Cheong Seok Kim, Becker Helmut Exploring the Ethical Behavior of Managers: A Comparative Study of Four Countries // Asian Pacific Journal of Management, 1995, October, 12, 2, p. 37-62 (92).
9. Dolecheck M., Dolecheck C. Business Ethics: A Comparison of Attitudes of Managers in Hong Kong and the United States // Hong Kong Manager, 1987, 1, p. 28-45 (93).
10. Nyaw Mee-Kau, Ng Ignace A Comparative Analysis of Ethical Beliefs: A Four Country Study// Journal of Business Ethics, 1994, July, 13, 7, p. 543-555 (94).
11. Герчикова И.Н. Деловая этика и регулирование международной коммерческой практика. Учебное пособие. – М.: Издательство «Консалтбанк», 2002. – 576 с.
12. Ричард Т.Де Джордж Деловая Этика. – М.: ИД «РИПОЛ КЛАССИК», ИГ «ПРОГРЕСС», 2003, - 736с.
13. Уткин Э.А. Этика бизнеса. – М.: Дело,1993. – 385 с.
14. Лучко М.Л. Этика бизнеса – фактор успеха. – М.: Изд-во Эксмо, 2006. – 320 с.
15. Новости [Електронний ресурс] – Режим доступу: news.mail.ru/economics/4668909/

УДК 656. 077 (045-4)

ПОДРЕЗА С.М.,
Інститут економіки та менеджменту НАУ,
д.е.н., проф.

ГУРИНА Г.С.,
Інститут економіки та менеджменту НАУ,
к.е.н., доц.

ДОСЛІДЖЕННЯ НАПРАВЛЕНОСТІ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЕКОНОМІЧНУ СТІЙКІСТЬ АВІАКОМПАНІЙ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглянуто особливості впливу факторів зовнішнього середовища на економічну стійкість авіакомпаній України. Визначено специфіку факторів, які впливають ззовні на авіакомпанії, аеропорти, авіабудівні підприємства. Запропоновано провідні критерії при виборі загальної стратегії розвитку авіапідприємств.

Ключові слова: авіакомпанія, стійкість, фактори, зовнішнє середовище.

Аннотация. В статье рассмотрены особенности влияния факторов внешней среды на экономическую стойкость авиакмпаний Украины. Определена специфика факторов, влияющих извне на авиакмпании, аэропорты, авиастроительные предприятия. Предложены ведущие критерии при выборе общей стратегии развития авиапредприятия.

Ключевые слова: авиакомпания, стойкость, факторы, внешняя среда.

Annotation. The article discusses the features of influence of environmental factors on the development and implementation of strategies of domestic airlines. The specific factors that influence outside of airlines, airports, aircraft company were determined. Key criteria in choosing the general strategy of airlines were proposed.

Key words: airlines, durability, factors, environmental.

Постановка проблеми. В умовах зростання конкуренції на ринку авіаційних послуг та посиленні впливу іноземних перевізників при формуванні пропозицій на пасажирські перевезення, зростає потреба у розробці та удосконаленні системи заходів, які в своїй сукупності вирішують питання стійкого розвитку авіакомпаній України. Ефективність діяльності авіакомпаній в сучасних ринкових умовах значною мірою залежить від факторів зовнішнього середовища. Конкурентна ситуація на ринку міжнародних авіаперевезень, структурні зміни в світовій та національній економіці, рівень інфляції, державне та міжнародне регулювання та інші чинники безпосередньо впливають на перспективи діяльності підприємств авіаційної галузі та визначають характер подальшої стратегії їх розвитку. Основним завданням в умовах ринку є дослідження та забезпечення стійких тенденцій розвитку авіакомпаній України.

Треба зазначити, що в процесі функціонування авіакомпаній під впливом численних факторів зовнішнього середовища виникає невідповідність сформованої стратегії розвитку реальним потребам з урахуванням галузевих особливостей та нинішнього стану зовнішнього середовища..

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функціонування та економічну діяльність підприємств авіаційного транспортного комплексу досліджуються в наукових працях таких вчених як Алексєнко Н.В., Ареф'євої О.В., Баранівської Х.С., Василенко А.В., Мельник Л.Г., Мерхеж Р.Е., Матвєєва В.В., Терещенко А.В. та ін. Цих дослідників можна вважати класиками, адже їхні основоположні принципи використовуються новим поколінням вчених як базові.

Фактори впливу зовнішнього середовища на діяльність авіакомпаній частково досліджувались Матвєєвим В.В., Акімовою Т.А., Тошиною Н.М., Грушаком З.М., Садловською І.П., які також зробили суттєвий вклад в розвиток наукових теорій діяльності авіакомпаній України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблемними аспектами діяльності авіакомпаній, аеропортів та інших авіапідприємств займається значна аудиторія дослідників. Велика увага приділяється конкурентному середовищу авіакомпаній, загальним проблемам ринку авіаперевезень, факторів економічної стійкості в умовах кризи. Однак специфіка впливу всіх факторів мікро- та макросередовища на авіакомпанії, методи ефективного управління ними в економічній літературі досліджені недостатньо.

Цілі статті. Дана стаття спрямована на виявлення всіх факторів зовнішнього середовища, які здійснюють прямий чи опосередкований вплив на специфіку діяльності українських авіакомпаній. Також за мету ставиться розробка новітніх методів управління стійкістю розвитку авіакомпаній України.

Наукова новизна. Наукова новизна дослідження зумовлена представленням факторів зовнішнього середовища авіакомпанії як одного з найвагоміших факторів, що впливають на ефективність її функціонування. Фактори оточуючого середовища не досліджуються в ході вирішення іншої проблеми, як в інших наукових працях, а виступають самостійним проблемним питанням, яке потребує детального аналізу та відповідних заходів вирішення.

Викладення основного матеріалу. Відомо, що на підприємство в процесі його діяльності впливають фактори внутрішнього середовища, зовнішнього мікро- та макросередовища. Внутрішнє середовище підприємства є джерелом його ефективного функціонування, оскільки включає потенціал розвитку на певному проміжку часу. Але внутрішнє середовище може також бути і джерелом проблем і навіть банкрутства підприємства у тому випадку, якщо потенціал не забезпечує ефективного функціонування підприємства.

Зовнішнє середовище є джерелом ресурсів, необхідних для підтримки його внутрішнього потенціалу на належному рівні. Підприємство знаходиться в стані постійного обміну із зовнішнім середовищем, забезпечуючи тим самим можливість виживання. Але ресурси зовнішнього середовища безмежні. Ними користуються багато інших підприємств, що знаходяться в цьому ж середовищі. Тому завжди існує можливість того, що підприємство не зможе отримати необхідні ресурси із зовнішнього середовища. Це може ослабити його потенціал і привести до багатьох негативних для підприємства наслідків.

Завдання стратегічного управління полягає в забезпеченні такої взаємодії підприємства із середовищем, яка дозволяла б підтримувати його потенціал на рівні, необхідному для досягнення цілей і тим самим забезпечувала можливість розвиватися в довгостроковій перспективі.

Розвиток світового авіатранспортного ринку відбувається під впливом динамічно змінних кон'юнктурутворюючих факторів. При цьому актуальними проблемами є глобалізація міжнародних перевезень в межах глобальних та стратегічних альянсів авіаперевізників, жорстка конкуренція, постійне збільшення прямих операційних витрат (direct operation costs), особливо за рахунок постійного росту цін на світовому паливно-мастильному ринку та інше. За таких умов необхідно проводити постійний моніторинг тенденцій розвитку світових авіаційних ринків з метою підвищення економічної ефективності авіаційних перевезень.

Після визначення факторів, які впливають на розробку стратегії та визначення характеру їх впливу, проводять аналіз кожного із них та визначають сильні та слабкі сторони авіапідприємства, можливості і небезпеки, які містяться або можуть виникнути у зовнішньому середовищі, а також прогнозують тенденції розвитку і зміни діяльності підприємства. Для аналізу конкурентного середовища авіакомпанії, визначення її долі на ринку повітряних перевезень, а також аналізу факторів, які впливають на діяльність авіакомпанії доцільно використати один із найбільш поширених методів аналізу зовнішнього середовища компанії в умовах ринку – SWOT-аналіз. Даний метод припускає аналіз зовнішнього оточення і його зіставлення з внутрішніми можливостями авіакомпанії. (Strength – сильні сторони; Weaknesses – слабкі сторони; Opportunities –можливості; Threats – погрози).

У результаті виявляються ключові чинники успіху компанії, слабкі і сильні сторони конкурентів. SWOT-аналіз для авіакомпанії доцільно проводити у п'ять етапів. На першому етапі вивчаються сильні сторони авіа-

компанії – її конкурентні переваги в таких областях, як тарифна політика авіакомпанії, прогресивність технологій, кваліфікація персоналу, повернення виробничих фондів, географічне положення, інфраструктура, система менеджменту (зокрема маркетингу), сила конкуренції на вході і на виході з системи менеджменту та ін. До існуючих конкурентних переваг авіакомпанії можуть бути віднесені вигідне географічне положення, розгалужена інфраструктура представництв компанії. На другому етапі SWOT-аналізу вивчаються слабкі сторони авіакомпанії. Даний етап починається з аналізу конкурентоспроможності продукції авіакомпанії на всіх ринках. Для цього проводиться аналіз показників конкурентоспроможності продукції для кожного використовуваного ринку. Після цього збираються аналогічні показники по авіакомпаніях-конкурентах. Визначаються слабкі сторони авіакомпанії по вивчених на першому етапі конкурентних перевагах авіакомпанії. Основними недоліками авіакомпанії, порівняно з конкурентами, можуть бути: відсутність єдиної інформаційної системи, застарілий парк ПС, нестабільність якісних показників надання продукції клієнтам, неефективна експлуатація деяких авіаліній, а також недостатньо ефективний розподіл трудових ресурсів і ін. На третьому етапі SWOT-аналізу повинні вивчатися чинники макросередовища авіакомпанії (політичні, економічні, технологічні, ринкові та ін.) з метою прогнозування стратегічних і тактичних загроз авіакомпанії і своєчасного запобігання збиткам. До подібних загроз можуть бути віднесені: загальне падіння попиту на авіаперевезення в світі, низька купівельна спроможність населення України, зростання цін на традиційних курортах, а також посилення конкурентної боротьби з провідними авіакомпаніями світу. На четвертому етапі аналізу повинні вивчатися стратегічні і тактичні можливості авіакомпанії (капітал, активи та ін.), необхідні для запобігання загрозам, зменшення слабких і множення сильних сторін авіакомпанії. До категорії можливостей, які можуть бути використані авіакомпанією, відносяться зростання потреб в авіаперевезеннях в Україні і на європейському ринках, а також можливість розширення внутрішнього ринку авіаперевезень по Україні в регіони, де зараз переважають місцеві авіаперевізники. На останньому, п'ятому етапі SWOT-аналізу переваги повинні узгоджуватися з можливостями для формування окремих розділів стратегії авіакомпанії.

Проведення моніторингу по кожному з чотирьох розділів матриці SWOT-аналізу лежить в основі ухвалення відповідного плану дій, наприклад, плану по використанню внутрішніх переваг авіакомпанії і її положення на ринку, або плану по нейтралізації слабких сторін роботи авіакомпанії і відходу від зовнішніх загроз.

Важливу роль в забезпеченні стійкого розвитку підприємства відіграють як фактори, які можна розділити на зовнішні (екзогенні) і внутрішні (ендогенні), так і фактор сезонності. Втрата економічної стійкості здебільшого є результатом впливу дестабілізуючих факторів на діяльність підприємства. Втрата стійкості підприємства є результатом впливу як непрофесійного менеджменту, так і зміни політичної ситуації в країні. Авіабудівний сектор авіатранспортного комплексу найбільш чутливий до умов державного регулювання та політики держави щодо розвитку авіації. В Україні цей сектор традиційно належить державі, а в умовах кризи він тим більше потребує державної підтримки, хоча необхідне і часткове акціонування з державним контрольним пакетом акцій (бо це стратегічна галузь економіки) [2, с.112].

Визначивши провідні фактори, які певним чином впливають на стан авіакомпанії, аеропорту чи авіабудівного підприємства, перейдемо безпосередньо до особливостей формування та реалізації стратегії розвитку з урахуванням відповідних факторів.

Авіапідприємство для успішної реалізації стратегічних напрямів розвитку формує систему пріоритетів, яка б дозволяла досягати ефективного функціонування в умовах нестабільного макроекономічного середовища.

Головний критерій вибору пріоритетного напрямку розвитку підприємств - адаптація своїх можливостей до конкретної ринкової ситуації.

При виборі загальної стратегії та пріоритетних напрямів розвитку підприємства має здійснюватися:

- стратегічна сегментація, результатом якої є поділ усієї діяльності підприємств на стратегічно важливі, однорідні за певними ознаками напрями;
- аналіз у розрізі кожного стратегічного напрямку діяльності рівня та характеру конкуренції, який передбачає:

порівняльну оцінку певного стратегічного напрямку діяльності за його привабливістю та цінністю;

вибір шляхів посилення конкурентних переваг існуючих стратегічних напрямів діяльності через базові стратегії зниження витрат та диференціювання продукції;

- перегляд і визначення напрямів та засобів стратегічного зростання;
- формування на основі результатів виконаних аналітичних робіт загальної стратегії підприємства і визначення найкращого набору стратегічних напрямів діяльності [3].

Таким чином, при розробці стратегії розвитку авіатранспортних підприємств необхідно враховувати напрями розвитку авіаційного транспорту в цілому, виходячи з ключових макроекономічних факторів, які безпосередньо впливають на зростання обсягів авіаційних перевезень.

Розроблені стратегії розвитку авіакомпаній мають впливати на створення сприятливих умов для розвитку вітчизняних авіакомпаній та аеропортів, розбудови їх інфраструктури на сучасному міжнародному рівні. Метою визначених напрямів розвитку є забезпечення безпечного та ефективного функціонування всіх суб'єктів авіаційної діяльності, зміцнення їх матеріально-технічної бази, впровадження технологічних процесів обслуговування повітряних перевізників і пасажирів, розбудови інфраструктури аеропортів відповідно до сучасних міжнародних вимог.

Висновки. На основі проведених досліджень можна зробити висновок, що будь-яка авіакомпанія повинна враховувати загрози та можливості зовнішнього мікро- та макросередовища при розробці та удосконаленні

системи економічної стійкості. Розвиток аеропортів найбільш чутливий до авіатранспортних факторів: розвиненість маршрутної мережі авіакомпаній; чи є авіакомпанія, яка постійно базується в порту; який район тяжіння обслуговує аеропорт; чи є в аеропорту авіаційно-технічна база для періодичного технічного огляду та ремонту ПС; чи є ефективна взаємодія з іншими видами транспорту і та інше. Функціонування авіакомпаній найбільш чутливе до таких авіатранспортних факторів: мобільність населення країни; розвиненість мережі аеропортів та їх відповідних потужностей (пропускна спроможність); розвиненість транзитної мережі та наявність стиковок рейсів з регіональними перевізниками; перевезення за угодами про інтерлайн, код-шерінг і інше. Одним з важливих напрямків діяльності авіакомпаній України є формування оптимальної стратегії розвитку з дослідженням структури економічної стійкості, впровадження якої забезпечить підприємству збільшення обсягів перевезень пасажирів та покращення показників ефективності, а також на основі виявлених тенденцій розвитку галузі, удосконалювати методичні підходи до визначення характеру розвитку авіакомпаній України. Суттєвими факторами впливу на економічну стійкість авіакомпаній є моделювання поведінки компаній під впливом зростання іміджу перевізників при підготовці України до прийняття чемпіонату Євро-2012, досліджена практика оцінки корпоративного управління і його впливу на стан стійкості. Наряду з цим потрібно оцінювати та визначати основні напрями нейтралізації

Перспективи використання результатів дослідження. Результати проведених досліджень можуть бути використані на практиці під час аналізу стійкості авіакомпаній, а також дослідниками, які займаються проблемами авіаційної галузі України.

Список використаних джерел

1. Тошина Н.М. Дослідження ринку авіаперевезень та формування маркетингової логістичної стратегії авіапідприємств. [Текст] // Питання економіки. – № 5. – 2011.
2. Сулима Л.О., Акімова Т.А. Функціонування підприємств авіатранспортного комплексу України в умовах економічної кризи. Економічний простір. – 2010.
3. Офіційний сайт Державіаслужби України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.avia.gov.ua
4. Офіційний сайт авіакомпанії МАУ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.flyuia.com
5. Офіційний сайт АвіаСоюз // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
6. www.aviaport.ru/directory/publishers/30/
7. Офіційний сайт Крылья – все об украинской авиации // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wings.com.ua

УДК 339.9

ПУНЬКО Б.М.,
ЛНУВМ та БТ ім. С.З. Гжицького,
в.о. професора кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
д.е.н., с.н.с.

АЛГОРИТМ ПОШУКУ ЕФЕКТИВНИХ ТОРГІВЕЛЬНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ АКТИВІЗАЦІЇ Й ОПТИМІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Анотація. *Фундаментальною та прикладною проблемами активізації й оптимізації зовнішньоекономічної діяльності є вибір ефективних форм і методів здійснення зовнішньоекономічних торгівельних операцій. У цьому контексті, на основі українського законодавства та економічної літератури, сформульовано й узагальнено їх теоретико-методологічну сутність, а також відзначено окремі особливості, які можуть служити економічними інструментами активізації й оптимізації зовнішньоекономічної діяльності України. Узагальнено методологічні властивості алгоритмів та розроблено схематичний алгоритм пошуку економічних інструментів активізації й оптимізації зовнішньоекономічної діяльності України.*

Ключові слова: *Форми здійснення зовнішньоекономічних торгівельних операцій; форми купівлі-продажу при здійсненні зовнішньоекономічних операцій; форми зустрічних зовнішньоекономічних операцій; методи здійснення зовнішньоекономічних операцій з участю продавця-посередника; методи торгівельних зовнішньоекономічних відносин між суб'єктами-партнерами; класифікаційні ознаки посередників у зовнішній торгівлі; ефективні урядовання і керування країною.*

Аннотация. *Фундаментальной и прикладной проблемами активизации и оптимизации внешнеэкономической деятельности является выбор эффективных форм и методов осуществления внешнеэкономических торговых операций. В этом контексте, на основе украинского законодательства и экономической литературы, сформулировано и обобщено их теоретико-методологическую сущность, а также отмечены отдельные особенности, которые могут служить экономическими инструментами активизации и оптимизации внешнеэкономической деятельности Украины. Обобщенно методологические свойства алгоритмов и разработан схематический алгоритм поиска экономических инструментов активизации и оптимизации внешнеэкономической деятельности Украины.*